

Slovniške in pravopisne drobtine

IN OSTALI

Že svoj čas so prijemali in preganjali neslovensko rabo »v ostalem« za naše: sicer, drugače. Morda je zato danes ne srečujemo toliko. Namesto te pa se je zadnji čas toliko bolj razpaslo prav tako tuje govorjenje in pisanje: »ostali« za naše druge. V starejšem tisku sem naletel na to prav redko, na priliko 1882 pri Kersniku — on pa je prevzel še kaj drugega od Hrvatov. Danes marsikdo še ne pomisli ne, da se da reči: Kupil sem zvezke in druge potrebščine za šolo. Sklical je sosede in druge domačine. Pozdrave mu pošiljajo bratje in sestre in vsi drugi. Trije kurirji so padli, drugih devet se je prebilo iz obroča. V vzhodnih krajih bo sonce, drugje po Sloveniji pa oblačno. Zakaj tiste potrebščine in resnici niso nikomur ostale, saj bi jih drugače ne prodajali po navadni ceni, in prav tako je z domačini ali s Slovenijo, to se pravi, z drugimi kraji ali deli Slovenije. Če pa bereš, da so Pivčani delali pragove in »ostali« tesan les, se čuje, kakor da gre za odpadke, in ko vidiš v oknu mlekarne napisano, da dobiš v nji mlečne izdelke in »ostala« živila, si ne moreš kaj, da se ne bi nasmehnil taki slabi reklami, ki kar kliče sanitarno inšpekcijo, naj si ogleda, s čim strežejo tukaj ljudem.

L. L.

BUDIMPEŠTA — BUKAREŠTA

V tej obliki sta se v našem knjižnem jeziku uveljavili imeni za obe glavni mesti naših sosed. Ne preiskujemo večje ali manjše upravičenosti take pisave, sprejmemo ju, kakor sta. Kako pa delamo pridevniški obliki in prebivalsko ime? To je zadeva naše domače — ne ljudske — pravopisne uredjenosti, saj sta tuji imeni in se oblike uporabljajo predvsem v zemljepisu, časopisu, torej v povsem knjižnem obsegu. Za pridevnik srečujemo več oblik, najpogosteje: *budimpeštanski*, *búdimpeški*, *bukareštanski* in *búkareški* poleg drugih še nenavadnejših; SP 1935 ima obliko *Budapešta* in od tod *budapeštanski* in *budapeški*; SP 1950 ima samo *budimpeštanski*, za *Bukarešto* pa oba omenjena pridevnika.

Mislím, da je nesmiselno, da vlačimo pridevnik s tujim *-an-* v našo domačo obliko. Ta *-an-* namreč ni domača pripona *-jan-*, saj bi sicer morali imeti *budimpeščanski* in *bukareščanski*, marveč je po nemškem pridevniku in samostalniku *Budimpestaner-*, *Bukarestaner-*; po teh smo tudi mi napravili *Budimpeštánc* *-nca* in *Bukareštánc* *-nca* in po teh pridevniški obliki na *-ánski*. Pri prebivalskem imenu bi lahko uporabili domači osebni končaj *-ján* in dobili *Budimpeščán* *-ána*, *Bukareščán* *-ána* ali pa tudi s poudarkom na osnovi. Pridevnika pa ni treba izvajati iz prebivalskega imena, marveč s pripono *-ski* naravnost iz imena samega; v tem primeru dobimo popolnoma po domači zakonitosti samo: *búdimpeški* in *búkareški*. To sta edini organsko prav razviti slovenski obliki, zato bi *le te dve obdržal*.

-o--a-

SAMOSTALNIKI NA -ATELJ IN -ITELJ

Brali smo izraz vzgojevatelj v pomenu vzgojitelj. Vzgojevatelj gotovo ni pravična tvorba, ker nimamo glagola vzgojevati, temveč le vzgajati in vzgojiti. Sploh pa so samostalniki na *-telj* pravzaprav nekaj nedomačega. Množica besed na *-telj* je z izjemo samostalnika prijatelj narejena po zgledu srbsčine, hrvaščine ali stare cerkvene slovanščine. Namesto učitelj so stari govorili in pisali učenik, namesto ljubitelj ljubnik, namesto pošiljatelj pošiljavec ali pošiljač itd. Seveda pa danes iz knjižnega jezika ne moremo več izločiti umetnih tvorb na *-telj*, ker so se že preveč udomačile. Moramo pa jih pravilno tvoriti in ne tako, kot je napravljen samostalnik vzgojevatelj. Knjižna slovenščina ima za seboj že večstoletno zgodovino. Iz nje so vidna različna prizadevanja naših pišočih ljudi v preteklosti, tudi taka, ki nam danes niso več povšeč. Med temi je tudi prizadevanje, ki mu je bil namen približati knjižno slovenščino srbohrvaščini. Zelo veliko nekdanjih hrvatizmov in srbizmov smo o pravem času opustili, nekaj pa jih je vendar le ostalo kot živa priča omenjenih časov.

Ivan Tominec